

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4731/2023
30.03.2023. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Миљуш и Татјане Матковић Стефановић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Гордана Жикић, адвокат у ..., против тужене ББ из ..., чији је пуномоћник Жикица Радивојевић, адвокат у ..., ради измене одлуке о вршењу родитељског права, уређења личних односа и издржавања, одлучујући о ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж2 391/2022 од 06.10.2022. године, у седници већа одржаној 30.03.2023. године, донео је

РЕШЕЊЕ

Ревизија тужене се **УСВАЈА, УКИДАЈУ СЕ** пресуда Апелационог суда у Нишу Гж2 391/2022 од 06.10.2022. године у првом и трећем ставу изреке и пресуда Основног суда у Нишу 4П2 1228/20 од 17.03.2022. године исправљена решењем истог суда 4П2 1228/20 од 25.07.2022. године и предмет се враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Основни суд у Нишу је донео пресуду 4П2 1228/20 дана 17.03.2022. године, коју је исправио решењем 4П2 1228/20 од 25.07.2022. године, којом је у првом ставу изреке усвојио тужбени захтев тужиоца ВВ из ... и одредио да се мења пресуда Основног суда у Нишу 5П2 119/17 од 26.04.2018. године у другом, трећем и четвртном ставу изреке пресуде, тако да сада гласи: Малолетна деца странака, син ГГ рођен ... године у ... и кћер ДД рођена ... године у ..., поверавају се на самостално вршење родитељског права тужиоцу, оцу ВВ из ... па се налаже туженој ББ из ... да малолетну децу одмах преда тужиоцу, под претњом извршења; у другом ставу изреке одредио да ће се лични односи између тужене као мајке и мал. ГГ и мал. ДД одвијати на начин што ће тужена виђати малолетну децу сваког другог викенда, од петка у 19.00 часова до недеље у 19.00 часова, један дан у току радне недеље (среда) од 18.00 до 20.00 часова, половину летњег и зимског распуста, као и половину пролећног распуста и то прву половину код мајке, дан дечијих рођендана наизменично једне године први дан код оца, а други дан код мајке, а следеће године први дан код мајке, а други дан код оца, за крсну славу такође наизменично једне године први дан код оца, а други дан код мајке, а следеће године први дан код мајке, а други дан код оца, с обзиром да славе исту крсну славу, други дан Ускрса и Божића код мајке, за Нову годину наизменично једне године код мајке, а друге године код оца, на дан Св.Тројице да бораве код оца, као и по договору родитеља и жељама и потребама деце; у трећем ставу изреке обавезао тужену да на

име свог доприноса за издржавање малолетне деце плаћа месечно 15% од редовних месечних примања која остварује код „...“ ..., за свако дете, умањених за порезе и доприносе за обавезно социјално осигурање, почев од дана предаје малолетне деце, уплатом на текући рачун тужиоца, сваког 1. до 5. у месецу за текући месец, док за то постоје законски разлози и у четвртном ставу изреке обавезао тужену да тужиоцу на име трошкова поступка исплати износ од 115.500,00 динара.

Апелациони суд у Нишу је донео пресуду Гж2 391/2022 дана 06.10.2022. године, којом је у првом ставу изреке одбио као неосновану жалбу тужене и потврдио наведену првостепену пресуду; у другом ставу изреке одбио жалбу тужиоца и потврдио допунску пресуда Основног суда у Нишу 4П2 1228/20 од 25.07.2022. године и у трећем ставу изреке одбио захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против наведене другостепене пресуде је тужена изјавила дозвољену и благовремену ревизију, којом побија пресуду због битне повреде одредаба парничног поступка, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и због погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију тужене.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду по одредби члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/2011 ... 18/2020) и закључио да је ревизија тужене основана.

Према утврђеном чињеничном стању од стране првостепеног суда, на коме су засноване нижестепене пресуде, брак између парничних странака је разведен 26.04.2018. године. Пресудом Основног суда у Нишу 5П2 119/17 од 26.04.2018. године, која је измењена побијаном правноснажном пресудом, малолетна деца парничних странака ГГ и ДД су поверени на негу, чување и васпитање туженој, као мајци, уређени су лични односи малолетне деце са тужиоцем као оцем и отац је обавезан да доприноси издржавању деце месечним износом од по 4.000,00 динара почев од 07.02.2017. године па убудуће док за то постоје законски разлози. Након доношења пресуде, тужилац је кћерку виђао редовно до септембра 2019. године, када је дошло до сукоба између парничних странака, како се наводи у разлозима пресуде у вези с тим коју ће школу деца похађати, и од тада кћерка не жели да виђа оца. Сина тужилац уопште није виђао, јер је син одбијао контакт са оцем. Због тога се тужилац обратио Центру за социјални рад у Нишу, који је странке упутио на породичну терапију, с тим што тужена у терапији није учествовала. Тужилац је покренуо и извршни поступак ради спровођења извршења пресуде у погледу одржавања личних односа са децом, у ком је тужена више пута кажњавана новчаном казном због неизвршења пресуде. Приликом спровођења извршења, тужена није затицана на месту где је требало спровести извршење, нити је децу припремала за виђење са оцем. Против тужене се води кривични поступак код Основног суда у Нишу, због кривичног дела одузимање малолетног лица из члана 191. став 3. КЗ, јер је онемогућавала извршење пресуде у погледу одржавања личних односа малолетне деце са тужиоце као оцем, у периоду од 25.10.2019. године до 26.02.2021. године, није припремала децу за предају оцу и, како се наводи у разлозима побијане пресуде, при тим је засновала другу брачну заједницу и живи одвојено од малолетне деце коју је оставила на чување својим родитељима. По заснивању мајчине заједнице а затим и брака са ЂЂ, малолетна деца парничних странака су неко време живела са

мајком и очухом у ..., а након рођења њиховог детета, живе са бабом и дедом по мајци у насељу ..., где похађају основну школу. Тужилац је засновао заједницу са новом супругом, из које заједнице је добио близанце 2021. године, са којима живи у породичној кући у селу ..., заједно са родитељима и дедом тужиоца. Према извештајима Центра за социјални рад у Нишу, због промене околности након доношења претходне пресуде, малолетну децу треба поверити тужиоцу као оцу на самостално вршење родитељског права.

Другостепени суд је у разлозима побијане пресуде оценио да је првостепени суд правилно на поуздан и правно ваљан начин, на основу изведених доказа саслушањем странака и сведока, а посебно прибављањем извештаја Центра за социјални рад у Нишу и допунских извештаја тог органа у смислу члана 279. Породичног закона, утврдио да тужена као мајка којој су малолетна деца поверена на самостално вршење родитељског права претходном одлуком чија се измена тражи, није на адекватан начин бринула о деци, због чега је предложена измена одлуке тако што би малолетна деца била поверена тужиоцу као оцу на самостално вршење родитељског права, који је подобан родитељ и има капацитет да се стара о малолетној деци, што би било у њиховом најбољем интересу. На основу те оцене другостепени суд је руководећи се најбољим интересом деце, у смислу члана 6. став 1. и члана 266. став 1. Породичног закона, потврдио првостепену пресуду ставом 1. изреке другостепене пресуде.

Ревизијски суд, оценом навода ревизије, одговора на ревизију и разлога првостепеног и другостепеног пресуђења, оцењује да је ревизија основана, јер су нижестепени судови погрешно применили материјално право, због чега је чињенично стање остало непотпуно утврђено, а делом према стању у списима предмета произилази и да је погрешно утврђено.

Према одредбама Породичног закона („Службени гласник РС“ бр. 18/2005, 72/2012 и 6/2015), свако је дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета (члан 6. став 1.); дете има право да живи са родитељима и право да се родитељи о њему старају пре свих других (члан 60. став 1.); дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може одлучити са којим ће родитељем живети (члан 60. став 4.); дете има право да одржава личне односе са родитељем са којим не живи (члан 61. став 1.); дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може одлучити о одржавању личних односа са родитељем са којим не живи (члан 61. став 4.); дете има право да одржава личне односе и са сродницима и другим лицима са којима га везује посебна блискост ако ово право није ограничено судском одлуком. Према одредби члана 62. став 1. Породичног закона, дете има право на обезбеђење најбољих могућих животних и здравствених услова за свој правилан и потпун развој. Према одредбама члана 65. истог закона, дете које је способно да формира своје мишљење има право слободног изражавања тог мишљења, ради чега има право да благовремено добија сва обавештења која су му потребна, мишљењу детета се мора посветити дужна пажња у свим питањима која га се тичу и у свим поступцима у којима се одлучује о његовим правима, а у складу са годинама и зрелошћу детета, дете које је навршило 10. годину живота може слободно и непосредно изразити своје мишљење у сваком судском и управном поступку у коме се одлучује о његовим правима, суд и орган управе утврђују мишљење детета у сарадњи са школским психологом односно органом старатељства, породичним саветовалиштем и другом установом специјализованом за посредовање у

породичним односима, а у присуству лица које дете само изабере. Према одредбама истог закона, којим је одређена садржина родитељског права, изведеног из дужности родитеља у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса детета, родитељи имају право и дужност да чувају и подижу дете тако што ће се они лично старати о његовом животу и здрављу (члан 69. став 1.) а могу привремено поверити дете другом лицу само ако то лице испуњава услове за старатеља (члан 69. став 4.) У васпитању детета, родитељи имају право и дужност да са дететом развијају однос заснован на љубави, поверењу и узајамном поштовању (члан 70.).

У овом поступку у спору за вршење родитељског права по тужби оца малолетне деце, суд је дужан да се руководи најбољим интересом детета (члан 266. став 1. Породичног закона). Одредбом из члана 266. став 3. ПЗ, одређено је да ако је у таквом спору странка дете које је способно да формира своје мишљење, тада је суд дужан да дозволи детету да непосредно изрази своје мишљење и да том мишљењу посвети дужну пажњу у складу са годинама и зрелошћу детета, а да мишљење утврди на начин и на месту које је у складу са дететовим годинама и зрелошћу, осим ако би то очигледно било у супротности са најбољим интересом детета (члан 266. став 3.).

Ревизијски суд оцењује да одлуке нижестепених судова не садрже довољно образложење из кога би несумњиво произилазило да је поверавање малолетне деце оцу, тужиоцу, у најбољем интересу деце. Из датих разлога не произилази да су судови ценили све позитивне и негативне ефекте одлуке да се деца повере на самостално вршење родитељског права оцу. Нису дати ваљани разлози према којима би се могло закључити да је управо то у најбољем интересу деце. Напротив, утврђеним чињеницама и изнетим разлозима управо је доведена у питање правилност одлуке са аспекта најбољег интереса деце. Нижестепени судови нису дали разлоге према којима би тужилац био способан родитељ да оствари жеље и осећања деце у њиховом чувању и подизању. Пре свега, нису дали одговор на питање како ће се остварити заједнички живот малолетне деце са оцем заснован на љубави и поверењу деце према оцу, код утврђене чињенице да сина отац уопште није виђао јер је дете одбијало контакт са оцем, док кћерку отац не виђе од септембра 2019. године од кад она не жели да га виђа. Првостепени суд је из садржине извештаја Центра за социјални рад у Нишу од 08.09.2021. године, оценио да понашање малолетне деце није последица некавалитетног односа са оцем, ни последица његовог насилног или неадекватног понашања према њима, већ ранијих конфликтних односа породица странака у периоду њиховог развода, и последица утицаја мајке и средине у којој деца живе, у погледу њиховог става према оцу. Са друге стране, према стању у списима предмета, исти орган је у извештају од 13.12.2019. године навео и да се сагледава отуђење деце, нарочито малолетног ГГ од оца као последица несналажљивости оца. Иако је процењено да је отац сарадљив, емоционално топао, смирен, отворен за преговарање и договоре и да прихвата савете, емотивно реагује када спомене децу и прекид у контакима му тешко пада, и да је аутентично заинтересован за непосредну бригу о деци, поставља се питање како ће се остварити његово чување и подизање деце када је дубоко отуђење деце од њега процењено и као последица његове несналажљивости. У разлозима првостепене пресуде наведено је да је од стране Центра за социјални рад у Нишу оцењено да је одређивање нових мера корективног надзора несврхисходно у актуелној ситуацији. Међутим, поставља се питање како је без тих мера могуће поново спојити децу са оцем. Посебно, наведено је да је одређивање нових мера корективног надзора несврхисходно будући да код тужене не постоји спремност да деци помогне да

успоставе контакте са оцем. Из тога даље произилази закључак да је мајка та од које се превасходно очекује да помогне развијању односа љубави и поверења између малолетне деце и оца, да корективни надзор Центра за социјални рад у томе не успева, а да се деца поверавају на самостално старање оцу у односу на кога имају дубоко отуђење. Притом, упитна је оцена Центра за социјални рад о аутентичној заинтересованости оца да води непосредно бригу о деци, у ситуацији када је према стању у списима предмета 25.09.2020. године дат извештај из школе коју деца похађају, да отац од другог полугодишта ниједном није позвао да се интересује за успех ДД у школи, што не указује на заинтересованост за непосредну бригу о малолетној ДД од стране тужиоца.

Осим изнетог, уочава се и да нису поуздано утврђени и други услови којима располаже отац малолетне деце за њихово чување и подизање, осим оних који се тичу атмосфере љубави и поверења у очевом дому. Према стању у списима предмета на рочишту 17.03.2022. године је отац малолетне деце, овде тужилац, навео да на спрату куће у три собе и даље живе он и његова супруга са близанцима, у једној соби, у другој соби кћерка његове супруге и у трећој соби његови родитељи, који би прешли у приземље да би малолетни ДД и ГГ користили ту собу, а потом би опремили и поткровље које није завршено, с тим да и даље користе електричну енергију коју позајме од комшија. Не произилази да су услови у којима живи тужилац и које може да обезбеди малолетној деци проверени у време пресуђења.

Из разлога наведених у првостепеној пресуди не произилази да тужена није учествовала у терапији коју је спровео Центар за социјални рад у Нишу, како је то наведено у разлозима другостепене одлуке. У разлозима првостепене пресуде стоји да тужена није желела да примени било шта од онога што је саветовано, иако је била сагласна са предложеним корацима, а да је рад прекинут јер се она више није појављивала у саветовалишту. Ово указује на недовољну активност управо Центра за социјални рад у мерама корективног надзора у вршењу родитељског права од стране мајке. Даље, оцена у разлозима првостепеног суда да малолетна деца живе у окружењу у којем немају адекватну емоционалну подршку и да се над њима врши емоционално злостављање, није поткрепљена чињеницама на којима је овакав закључак заснован.

У разлозима првостепене пресуде стоји да је орган старатељства дао налаз да је млт. ДД комуникативна и ведра девојчица, добрих интелектуалних капацитета, која је социјално и емоционално зрела за свој узраст, а у односу на ГГ да је реч о дечаку добрих интелектуалних капацитета који је социјално и емотивно довољно зрео за свој узраст, прихваћен у вршњачкој групи. Поставља се питање због чега суд није омогућио деци да непосредно изразе своје мишљење, да га дају на начин и на месту у складу са њиховим годинама и процењеном зрелашћу, да би могао у складу са њиховим најбољим интересом да одлучи о вршењу родитељског права. Према разлозима првостепеног пресуђења, постоји извештај Центра за социјални рад према коме је центар обавио 10.03.2021. године разговор са децом, када су они разлоге набрајали на стереотипан начин, при чему су имали међусобан контакт очима, гледали у под и испољили отпор да мајка напусти просторију у којој се разговор одвијао, на основу чега је стручни тим Центра за социјални рад проценио да се због утицаја родитеља мишљење деце не може сматрати аутентичним. Код таквог стања ствари, произилази да постоји недоследност у процени Центра, са једне стране, а са друге стране да мишљење деце ни од стране Центра за социјални рад није утврђивано на начин и на

месту у складу са њиховим годинама и зрелашћу, у околностима лишеним утицаја других лица, да би се оценио најбољи интерес детета. Суд је одбио предлог за прибављање мишљења малолетног ГГ, на рочишту 22.04.2021. године, за шта ревизијски суд оцењује да није у складу са принципима одређеним у члану 266. Породичног закона, без обзира што дете није странка у овом поступку. Ревизијски суд оцењује да, с обзиром на утврђену зрелост малолетне деце, која су старија од 10 година, њима треба омогућити да остваре право на слободно изражавање мишљења у овој парници и то уз обезбеђење одговарајућих услова да изразе своје аутономно мишљење.

Изостали су разлози пресуде о критеријумима који, код изнетог стања ствари, оправдавају судску одлуку да се деца на самостално родитељско старање повере оцу.

Због свега изнетог је донета одлука као у изреци, по одредби члана 416. став 2. Закона о парничном поступку, како би у поновљеном поступку суд утврдио све потребне чињенице да би на њима засновао одлуку о вршењу родитељског права над малолетном децом парничних странака која ће бити у њиховом најбољем интересу, а на основу тога и о уређењу личних односа и издржавању деце.

**Председник већа-судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић